

היום נלמד בעזרת ה':

קידושין דף עג

(בעמוד הקודם)

ת"ר גר נושא ממזרת: ממזר אסור לבוא בקהל כלומר להתחתן עם קהל ישראל. לדעת רבי יוסי קהל של גרים לא נקרא 'קהל', ולכן גר מותר להתחתן עם ממזרת. אמנם הולד יהא ממזר. לדעת רבי יהודה קהל גרים נקרא 'קהל' ולכן גר אסור בממזרת.

אחד גר וכו' מותרים ככהנת: כי רק לכהן אסור להתחתן עם גיורת, שפחה משוחררת, או חללה. אבל כוהנת לא הוזכרה מלהינשא לפסולים.

(יש לציין שהן מותרות להינשא דוקא לפסולים כאלו שהפסולים הזכרים לא הוזכרו מלינשא להם כגון הנ"ל, אבל פסולים שהוזכרו מלינשא כוהנות כגון ממזרים או נתינים - גם הכוהנות עצמן מוזכרות מלהינשא להן, משום ש'השוה הכתוב אשה לאיש לכל עונשים שבתורה. רש"י לקמן).

חמישה קהלי כתיבי: חמש פעמים נאמר 'קהל' בתורה לענין פסולי יחוס:

א. "לא יבא ממזר **בְּקָהֶל** יְהוָה וגם דור עֲשִׂירִי לא יבא לו בְּקָהֶל יְהוָה".

ב. "גם דור עֲשִׂירִי לא יבא לו **בְּקָהֶל** יְהוָה" (המשך הפסוק הנ"ל).

ג. "לא יבא עמוני ומואבי **בְּקָהֶל** יְהוָה וגם דור עֲשִׂירִי לא יבא להם בְּקָהֶל יְהוָה עד עולם".

ד. "גם דור עֲשִׂירִי לא יבא להם **בְּקָהֶל** יְהוָה עד עולם" (המשך הפסוק הנ"ל).

ה. "בָּנִים אֲשֶׁר יוֹלְדוּ לָהֶם (למצרי ואדומי) דור שלישי יבא להם **בְּקָהֶל** יְהוָה".

לדעת רבי יוסי כל החמשה נצרכים. שלוש: מלמדים לכהנים ליום וישראלים (כלומר שלא רק כהנים אסורים להתחתן איתם אלא גם ליום, ולא רק ליום אסורים אלא גם ישראלים).

הרביעי: להתיר לממזר להתחתן עם שתוקית - כי לומדים מהפסוק שדוקא ב'קהל' ודאי' אסור לממזר להתחתן אבל ב'קהל ספק' (= ספק האם השתוקית הזו כשרה או פסולה) מותר לו לבוא.

החמישי: להתיר שתוקי בישראל - כי לומדים מהפסוק שדוקא 'ממזר ודאי' אסור לבוא בקהל אבל שתוקית שהיא ספק מותרת לבוא בקהל. ממילא לדעת רבי יוסי לא נשאר 'קהל' מיותר ללמד ש'קהל גרים' נקרא קהל ולכן לדעתו קהל גרים לא נקרא קהל.

לדעת רבי יהודה יש קהל אחד מיותר ללמד על הגרים שהם נקראים 'קהל'. כי הכהנים והלוים נלמדים מאותו 'קהל', משום שהם מאותו השבט (שבט לוי) וכל השבט נקרא 'קהל' אחד.

ואיבעית אימא: וגם אם תאמר שכהנים ולוים צריכים לימוד נפרד לכל אחד, עדיין יש לנו 'קהל' מיותר. כי ממזר בשתוקי ושתוקי בישראל נלמדים מאותו הפסוק "לא יבא ממזר בקהל" - הנה. א. דוקא 'ממזר' ודאי לא יבוא בקהל אבל שתוקי מותר בישראל, ב. דוקא ב'קהל ודאי' אסור לממזר לבוא אבל הוא מותר בשתוקי שהוא ספק.

ואיבעית אימא: ואם תאמר שצריך שני פסוקים - לממזר בנפרד ולשתוקי בנפרד. [כי לא היינו דורשים שממזר ודאי לא יבוא אבל ספק כן יבוא, משום שכמו שבכל האיסורים התורה מזהירה את העובר על הודאי שיקבל מלקות ומזהירה גם על הספק שלא לעשות אותו - כך גם כאן ממזר ספק אסור לבוא בקהל], רבי יהודה לומד שגרים נקראים קהל מהפסוק הבא "**הקהל חקה אחת לכם ולגר הגר**".

ולרבי יוסי: ורבי יוסי הסובר שגרים לא נקראים קהל - לא לומד מהפסוק הנ"ל כרבי יהודה, כי המילים 'חוקה אחת לכם' מפסיקות בין ה'קהל' ל-'גר'.

אחד גר: הגמרא חוזרת לדברי בברייתא (בעמוד הקודם): **אחד גר ואחד עבד משוחרר וכו'.**

מסייע ליה וכו': שלא הוזהרו הכהנות הכשרות מלהינשא לפסולים. כפי שפירשנו לעיל.

דרש רבי זירא במחוזא: שגר מותר להינשא לממזרת. וכלומר שהגרים לא נקראים 'קהל'. ומכיון שהיו שם הרבה גרים הם כעסו עליו ורגמו אותו באתרוגים.

אמר רבא: האם יש מישהו שדורש דברים כאלה במקום שמצויים גרים?

הלך רבא ודרש להם שגר מותר להינשא לכהנת (כי לא הוזהרו כהנות כשרות מלהינשא לפסולים כנ"ל). הם חשבו בטעות שהוא מחשיב אותם ל'קהל' והביאו לו בגדי משי יקרים. לאחר מכן הוא דרש להם שגר מותר להינשא לממזרת, ואז הם הבינו שהוא לא מחשיב אותם ל'קהל', ואמרו לו: הפסדת וקלקלת את דברי השבח שאמרת לנו בתחילה (תלמיד רש"י). אמר להם רבא: עשיתי לכם טובה! שכך תוכלו להחליט עם מי אתם רוצים להתחתן: עם כהנות או עם ממזרות.

למדנו במשנתנו - אלו הן שתוקי כל שמכיר את אמו ואינו מכיר את אביו:

אמר רבא: ע"פ דין תורה שתוקי כשר, שכיון שאנו יודעים שאמו פנויה הרי שרוב אנשי העולם כשרים לגבה, לפי שרוב העולם אינם ממזרים ואינם קרובים שלה שהוולד מהם ממזר, וגם אם בא עליה גוי או עבד אין הוולד מהם ממזר. **ומיעוט** העולם פסולים לגבה, דהיינו שהם ממזרים או קרובים שלה שהוולד מהם ממזר.

ואי אזלי: ואם בבעילה הזו שממנה נולד השתוקי הזה הם הלכו אצלה לבעול אותה, הרי הכלל הוא 'שכל הפורש מהרוב פורש', כלומר כל מי שנעקר ממקומו ובא אצלה אנו אומרים שהוא בא מרוב העולם שהם כשרים לגבה.

מאי אמרת: ואם תרצה לפסול את השתוקי הזה ולומר שבבעילה הזאת היא הלכה לבועל, וא"כ אין כאן את הכלל של 'כל הפורש מהרוב פורש', אלא יש כאן את הכלל של 'כל הקבוע כמחצה על מחצה דמי', כלומר כל דבר קבוע נחשב כספק שקול, וכיון שהיא הלכה לבועל הרי שהוא 'קבוע' במקומו ויש כאן ספק האם הוא מהרוב הכשרים או מהמיעוט הפסולים, באמת אין זה סיבה לפסול את השתוקי, לפי שהתורה אמרה **"לֹא יִבֹּא מִמֶּזֶר בְּקֵהֶל יְהוָה"**, דווקא 'ממזר' וודאי לא יבוא בקהל ה' אבל ספק ממזר יבוא. וכן דווקא 'בקהל' וודאי לא יבוא אבל בקהל ספק יבוא. נמצא שמהתורה שתוקי כשר.

ומה טעם אמרו שתוקי פסול? א"כ מדוע אמרו ששתוקי פסול? תשובה: **גזירה שמא ישא** השתוקי את **אחותו מאביו**, כלומר שמא בא אביה של אותה ישראלית (שהשתוקי נשאה) על אמו של השתוקי, ונמצא שהיא בת אחותו מאביו והוא לא מודע לכך.

קושיא: **אלא מעתה:** א"כ מדוע מותר לשתוקי לשאת שתוקית, והרי יתכן שהיא אחותו מאביו.

תירוץ: **כל כי הני מזנו ואזלי!** וכי את כל הבעילות נטיל על אביו של השתוקי הזה, ונאמר שאביו הוליד את כל השתוקים שבעיר!?

קושיא: **בת שתוקית לא ישא וכו'**: מדוע מותר לשתוקי לשאת בת שתוקית, והרי יש לחשוש שמא היא אחותו מאביו.

אלא לא שכיחא: אלא בהכרח שמותר לו לשאת בת שתוקית לפי ששתוקי זהו דבר שאינו מצוי, ובדבר שאינו מצוי לא גזרו חכמים, וא"כ קשה מדוע גזרו חכמים ששתוקי פסול ואסור בבת ישראל.

אלא מעלה עשו ביוחסין: וזהו הטעם שאסרו חכמים לשתוקי לשאת בת ישראל.

*

ואמר רבא, דבר תורה אסופי כשר: למרות שיתכן שאמו היתה אשת איש כשנבעלה לאחר, שאז רוב העולם פסולים לגבה. והטעם שאסופי כשר, משום שאשת איש שזינתה לא משליכה את הוולד (הממזר) לפי שהיא אומרת שהוא מבעלה, וא"כ כיון שהיא השליכה אותו מסתבר שאינו ממזר. אמנם יש לחשוש למיעוט שמא הוא מארוסה או מאשה שהלך בעלה למדינת הים, כלומר שמא אמו היתה ארוסה ולא יכלה לומר שהוא מבעלה או שאמו היתה נשואה ובעלה הלך למדינת הים וגם היא לא יכלה לומר שהוא מבעלה, וא"כ הוא ממזר, אבל כיון שאפשר לומר שאמו היתה פנויה וא"כ הוא כשר או שהוא נולד מאשת איש שלא זינתה אלא שהשליכה אותו מחמת רעבון (= שלא היה לה אוכל לתת לו), א"כ נמצא שיש כאן ספק שקול - האם הוא מארוסה שזינתה או מאשה שהלך בעלה למדינת הים, או שמא הוא מפנויה או מאשה שהשליכתו מחמת רעבון, והדין הוא שרק ממזר ודאי לא יבוא בקהל ה' אבל ספק ממזר יבוא, וא"כ מן התורה אסופי כשר לבוא בקהל.

כל הני שדי ואזלי! וכי אמו השליכה את כל הבנים שלה ונחשוש שכל אסופית שהוא ישא היא אחותו!?

קושיא: **בת אסופי אסופית לא ישא**: שהאסופי לא ישא בת של אסופית שמא בעלה של האסופית הוא אביו.

אלא לא שכיח: אלא בהכרח צריך לומר שלא חוששים לזה לפי שאסופי זהו דבר שאינו מצוי, ובדבר שאינו מצוי לא גזרו חכמים, וא"כ קשה מדוע גזרו חכמים שאסופי פסול ואסור בבת ישראל.

*

מצאו מהול אין בו משום אסופי: לפי שאם הוא לא היה כשר, אמו לא היתה טורחת למול אותו.

משלטי הדמיה: אם אבריו מתוקנים ומיושרים אינו אסופי, משום שאם הוא היה פסול אמו לא היתה מתקנת את איבריו, לפי שדעתה להשליכו למות.

שייף משחא: אם הוא משוח בשמן זית. **ומלי כוחלא:** כחלו את סביבות עיניו במכחול ליפותו. **רמי חומרי:** תלו בו קשרים שעושים לתינוק לרפואה. **תלי פתקא:** תלו בו קמיע של כתב. **ותלי קמיעא:** קמיע העשוי מצמחים. בכל זה **אין בו משום אסופי**, לפי שמוכח שהיא אוהבת אותו וחסה על חייו ולא השליכה אותו למות.

תלי בדיקלא: אם מצאו אותו תלוי בדקל, אם חיה יכולה להגיע אליו ולטרוף אותו יש בו משום אסופי. הכלל הוא: כל מקום שמוכח שהשליכה אותו למות ולא חסה עליו יש בו משום אסופי.

זרדתא סמיכא למתא: אם מצאוהו תלוי באילן הנקרא 'זרדתא', אם האילן סמוך לעיר אפילו אם חיה לא יכולה להגיע אליו יש בו משום אסופי, לפי שב'זרדתא' הסמוכה לעיר יש לפחות 60 שדים.

בי כנישתא הסמוך למתא: הבתי כנסיות שלהם היו מחוץ לעיר, ואם מצאוהו בבית כנסת הסמוך לעיר ומצויים בו הרבה אנשים אינו אסופי, אבל אם לא מצויים בו הרבה אנשים יש בו משום אסופי, לפי שעלולים להיות בו מזיקים.

פירא דסופלי: אם מצאוהו בחפירה המיועדת לזרוק לתוכה גרעיני תמרים למאכל בהמות, יש בו משום אסופי, משום שהחפירה נמצא מחוץ לעיר ומצויים בה מזיקים.

חריפתא דנהרא: אם מצאוהו בתוך גיגית באמצע הנהר אינו אסופי, לפי שאמו השליכתו בכוונה לאמצע הנהר שמצויים שם ספינות כדי שהם ימצאו אותו.

פשרי: אבל אם מצאוהו במקום שיפוע הנהר הנוצר ע"י הפשרת השלגים, יש בו משום אסופי, לפי שאין דרך הספינות לעבור שם.

אמר רבא, ובשני רעבון שהרבה תינוקות מושלכים, המוצא תינוק מושלך בזמן כזה אין בו משום אסופי.

קושיא: הא דרבא אהייא? על מה הולכים דברי רבא? אם על המקרה שהיא השליכה אותו לרה"ר, וכי בגלל שכעת יש רעב היא השליכה אותו למות? אלא בהכרח שזה הולך על המקרה שהיא השליכתו לצידו רה"ר, וא"כ קשה שהרי אפילו אם כעת אין רעב אין הוא אסופי (= 'צידו רשות הרבים אין בו משום אסופי').

תירוץ: אלא כי אתמר וכו'. אלא דברי רבא הולכים על מה שאמר רב יהודה - כל זמן שהתינוק נמצא עדיין בשוק, אביו ואמו נאמנים לומר שזהו הבן שלהם, ואם כבר נאסף מן השוק אינם נאמנים עליו, ואמר רבא שהטעם הוא הואיל וכבר יצא עליו שם 'אסופי', ועל זה אמר רבא שבשני רעבון אפילו אם כבר נאסף מן השוק אביו ואמו נאמנים לומר שזהו הבן שלהם.

*

אמר רב חסדא: שלשה נאמנים מיד ולא לאחר זמן. ואלו הם:

1. **אסופי,** דהיינו שאביו ואמו נאמנים לומר שזהו הבן שלהם כל זמן שהתינוק נמצא עדיין בשוק, ולא לאחר שכבר נאסף מן השוק.

2. **חיה** (= מילדת) נאמנת לומר זה יצא הראשון והוא הבכור ונוטל פי שנים בירושא, וזה יצא השני. לדעת ת"ק - זה דווקא כשהמילדת לא יצאה משם וחזרה, אבל אם יצאה וחזרה אינה נאמנת. ולדעת רבי אליעזר - נאמנת רק אם הוחזקה במקום שעומדת. **מאי בינייהו וכו'.** הנפק"מ בין השיטות - במקרה שהיא החזירה את פניה מהוולד, לדעת ת"ק נאמנת שהרי לא יצאה, ולדעת ר"א אינה נאמנת.

3. **פוטרת חברותיה:** למדנו במס' נדה - שלוש נשים שהיו יושנות במיטה אחת והיו משולבות ודבוקות זו בזו, ונמצא דם תחת אחת מהן, כולן טמאות, לפי שאנו חוששים על כל אחת מהן שמא התהפכה והדם יצא ממנה. אבל אם אחת מהן בדקה את עצמה ונמצא שהדם יצא ממנה, היא טמאה וכולן טהורות, לפי שאנו תולים שהדם יצא ממנה. ע"כ המשנה שם. ואמר רב חסדא שזה רק באופן שהיא בדקה את עצמה מיד לאחר שנמצא הדם.

*

תנו רבנן: כמה נשים שילדו בבית אחד, אשת כהן אשת לוי אשת נתין ואשת ממזר, נאמנת המילדת לומר על כל אחד מהוולדות 'זה כהן, זה לוי' וכו'.

במה דברים אמורים? כלומר מתי היא נאמנת להכשיר וולד מסויים (= כגון לומר עליו שהוא כהן או לוי)? רק כשלא יצא ערעור על הוולד שהוא בן של ממזר, אבל אם יצא עליו ערעור שהוא בן ממזר אינה נאמנת להכשירו.

ערער דמאי? באיזה ערעור מדובר כאן? אי אפשר לומר שמדובר בערעור של עד אחד, שהרי אמר רבי יוחנן שאין 'ערעור' בפחות משני עדים, אלא מדובר ששני עדים ערערו.

ואיבעית אימא: באמת מדובר בערעור של עד אחד, ודברי רבי יוחנן נאמרו רק במקרה שיש לו כבר חזקת כשרות, וכדי לבטל את החזקת כשרות צריך ערעור של שני עדים, אבל במקרה שאין לו חזקת כשרות כמו במקרה שלנו שכעת הוולד נולד ועדיין אין לו חזקת כשרות, גם ערער אחד נאמן.

*